

2.12.2005

3345/5/05

Ratkaisija: Apulaisoikeusasiamies Jukka Lindstedt

Esittelijä: Oikeusasiamiehensihteeri Jari Pirjola

LAUSUNTO HALLITUKSEN ESITYKSESTÄ LAIKSI ULKOMAALAISLAIN MUUTTAMISTA KOSKIEN IHMISKAUPAN UHREILLE MYÖNNETTÄVÄÄ OLESKELULUPAA

Pidän hyvänä, että ulkomaalaislakiin lisätään säännökset ihmiskaupan uhreille myönnettävästä oleskeluluvasta. Minulla ei sinänsä ole laillisuusvalvojana huomauttamista nyt kyseessä olevaan hallituksen esityksen luonnokseen. Totean kuitenkin yleisesti, että valtioneuvosto on hyväksynyt ihmiskaupan vastaisen toimintasuunnitelman, jonka tavoitteeksi on asetettu ihmiskauppaan liittyvien ihmisoikeusloukkausten ehkäiseminen ja uhrien ihmisoikeuksien suojeleminen. Toimintasuunnitelman ja nyt kyseessä olevan hallituksen esityksen tavoitteet eivät mielestäni kuiteenkaan ole täysin yhdenmukaiset.

Nyt kyseessä olevassa hallituksen esityksessä lähtökohtana on se, että ihmiskaupan uhrille voidaan myöntää oleskelulupa, jos ulkomaalainen on valmis tekemään yhteistyötä viranomaisten kanssa. Jos ulkomaalainen ei halua tai kykene tekemään yhteistyötä, voidaan oleskelulupa myöntää ulkomaalaisen "erityisen haavoittuvan aseman vuoksi".

Oleskelulupa voitaisiin myöntää 52 a §:ssä mainitussa tilanteessa myös silloin, jos luvan epäämistä olisi muutoin pidettävä ilmeisen kohtuuttomana (kohtuuttomuutta lupaperusteena ei tosin ole mainittu esityksen s. 14 rinnakkaisteksteissä). Tältä osin esitys luonnos on mielestäni muutoinkin epäselvä. Lakiehdotuksen 52 a §:ssä todetaan, että "oleskelulupa voidaan myöntää ilman 1 momentin 2 kohdan edellytystä silloin, kun luvan epäämistä olisi muutoin pidettävä kohtuuttomana". Hallituksen esityksen sivulla 7 puolestaan todetaan 52 a §:n osalta, että "pykälän 2 momentin mukaan oleskelulupa olisikin mahdollista myöntää myös, jos yhteistyövaatimus on kohtuuton *eivätkä tutkinnalliset tai oikeuskäsittelyyn liittyvät syyt muutoinkaan ole ensisijainen peruste luvan myöntämiselle*". Lakiehdotuksen ja perustelujen erilaisista sanamuodoista johtuen jää jossain määrin epäselväksi, milloin oleskelulupa voidaan kohtuusperusteella myöntää.

Todettakoon vielä, että valtioneuvoston toimintasuunnitelman ihmiskaupan uhrien suojelutavoitetta ei ole rajoitettu vain niihin tilanteisiin, joissa ulkomaalainen tekee yhteistyötä viranomaisten kanssa. Tavoitteena on ihmiskaupan uhrien suojeleminen ja ihmiskauppaan liittyvien ihmisoikeusloukkausten estäminen toimintaohjelmassa kuvattujen toimenpiteiden avulla. Yhteistyövelvoitteesta poikkeaminen on huomioitu myös nyt kyseessä olevassa esityksessä, vaikka perustelujen valossa poikkeusten käyttö olisikin varsin rajoitettua. Asian jatkovalmistelun yhteydessä olisi mielestäni vielä tarkemmin pohdittava sitä, kuinka ihmiskaupan vastaisen

toimintasuunnitelman yleiset tavoitteet tulisi ottaa huomioon nyt kyseessä olevaa lainsäädäntöä sovellettaessa.